

УДК 631.173.:339

Чебан Ю.Ю., асистент кафедри бухгалтерського обліку. МДАУ

ЗНАЧЕННЯ ВТОРИННОГО РИНКУ ТЕХНІКИ ДЛЯ РОЗВИТКУ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Анотація. Визначено поняття, роль, особливості, проблеми та напрями розвитку вторинного ринку техніки як складової розвитку матеріально-технічної бази фермерських господарств.

Ключові слова: вторинний ринок, технічні засоби, інформаційне забезпечення, матеріально-технічна база.

Постановка проблеми. Сучасний стан матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств вимагає пошуку практично можливих напрямів його покращення шляхом забезпечення як новою, так і такою технікою, що була в використанні, а також запасними частинами до технічних засобів в необхідні терміни та за доступними цінами. Необхідність функціонування вторинного ринку техніки сформувалась в контексті економічних умов розвитку українських підприємств, оскільки виникли нові форми власності та господарювання підприємств, змінилися напрями їх виробництва та структурні характеристики. Як результат - для одних підприємствам деякі технічні засоби стали непотрібними, для інших - вкрай необхідними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему технічного забезпечення сільського господарства, стан та особливості вторинного ринку технічних засобів розкривають в своїх працях Я.К.Білоусько, В.С.Шебанін, І.Д.Бурковський, Г.М.Підлесецький та інші вчені. Разом з позитивними надбаннями в зазначених напрямках дослідження, набуває необхідності визначення роль вторинного ринку техніки для розвитку матеріально-технічної бази фермерських господарств, а також накреслення основних практично можливих до впровадження шляхів його розвитку.

Постановка завдання. Метою статті є визначення поняття, особливостей, основних перешкод та напрямів розвитку вторинного ринку техніки як складової загального розвитку матеріально-технічної бази фермерських господарств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вторинний ринок техніки набув у провідних країнах світу значного розвитку. В багатьох з них більше 50% механізованих робіт у фермерських господарствах виконується вживаними тракторами.

У США, Англії, Німеччині на один проданий новий трактор припадає три-чотири вживаних[7, с. 217]. Зазначений факт пояснюється наступним: малі та середні за своїми розмірами фермерські господарства не завжди можуть забезпечити достатнє завантаження техніки, тому, відповідно, придбання нових технічних засобів не завжди є економічно вигідним та доцільним. Появі на ринку вживаної техніки сприяє і застосування прискореної амортизації машин і обладнання.

Великим, фермерським господарствам, які мають потужну матеріально-технічну базу, вигідно використовувати машину три-чотири роки, потім продати її та купити нову більш досконалу. Вживану техніку купують в основному дрібні господарства, зважаючи на низьку її вартість. В Німеччині, наприклад, ціна на трактори зі строком експлуатації два-три роки становить 40-60% від первісної [7, с. 217].

Зазначимо, що в своєму первісному вигляді ринок вживаної сільськогосподарської техніки в Україні почав функціонувати давно, оскільки здійснювалися операції з купівлі-продажу такого роду між суб'єктами господарювання, водночас маючи безсистемний, здебільшого, стихійний характер. Проте ринок не набув поширення та вдосконалення існування, оскільки мала місце відсутність відповідної інфраструктури та інформаційного забезпечення покупців і продавців.

Сьогодні вищезазначені причини, підсилюючись неврегульованим

законодавчим підґрунтям, є основними перешкодами для належного функціонування та розвитку вторинного ринку техніки.

В законі України «Про систему інженерно-технічного забезпечення агропромислового комплексу України» зазначено, що «вторинний ринок технічних засобів для агропромислового-комплексу -- торгова діяльність підприємств технічного сервісу, інших юридичних та фізичних осіб з реалізації технічних засобів, що були в користуванні» [5].

В літературних джерелах такий ринок називають «вторинним ринком техніки» [7, с. 214].

У списаній техніці залишаються деталі, які не спрацювали свій амортизаційний ресурс. За даними А.Е. Северного і М.А. Халфіна, наприклад, у списаних тракторах типу МТЗ і ЮМЗ у середньому 30-35% деталей є прийнятними для вторинного використання без технологічних втручань, 40-45% вимагають відновлення і лише 25-30% зовсім не придатні для подальшого застосування. Між тим в Україні щорічно списується і відправляється на брухт значна кількість тракторів та іншої сільгосптехніки, яку можна відремонтувати або використати її придатні деталі [3, с. 153].

Значна частина фермерських господарств, маючи незадовільний стан матеріально-технічної бази, практично може використовувати придатні та відновлені деталі та частково зношену і відновлену техніку, які значно дешевше порівняно з новими і а сучасних умовах господарювання підприємств, які досліджувались, мають достатній попит на ринку.

Потреба в розвитку такого ринку зумовлена високими цінами на нову техніку та розшаруванням виробників сільськогосподарської продукції за обсягами робіт і економічними можливостями. Наявність вторинного ринку машин і обладнання дозволяє не тільки купувати техніку за більш низькими цінами, а і суттєво подовжувати фактичні

строки її експлуатації, збільшувати машинно-тракторний парк, забезпечувати його стабільність, знижувати виробничі затрати.

Зазначимо, що розвиток такого ринку є корисним не лише економічно слабкім господарствам, які матимуть змогу купувати частково зношену техніку і підтримувати її у придатному стані власними силами, але й для більш міцніших господарств, які можуть собі дозволити купувати відновлені технічні засоби. Великі фермерські господарства, які економічно, структурно та організаційно розвиваються та мають міцну матеріально-технічну базу, матимуть змогу при можливості придбання нової, більш сучасної техніки реалізовувати технічні засоби, які простоюють і не задіяні у виробництві.

На вторинний ринок, як правило, поставляється техніка з малим залишковим амортизаційним та, відповідно, технічним ресурсом її роботи. Тому для такої техніки найбільш раціональним є пасивний режим експлуатації, який є характерним для малих за розмірами фермерських господарств. Для зазначених господарств режим використання сільськогосподарської техніки є ненапруженим, якщо не регламентувати річний виробіток техніки та тривалість строку її роботи в роках, а лише регламентувати загальний амортизаційний ресурс роботи техніки а годинах, що характерно для такого типу господарств.

В межах зазначеного ресурсу техніка може працювати з різною інтенсивністю [1, с. 156]. Наприклад, при амортизаційному ресурсі комбайна в 3300 годин він може в перші 8 років експлуатуватися з річним виробітком 300 годин. Далі цей комбайн з залишковим ресурсом в 900 годин продається на вторинному ринку фермерському господарству за залишковою вартістю. Річне завантаження у такого фермерського господарства не перевищує 90 годин на рік. За таких умов комбайн можна експлуатувати ще 10 років до повного вичерпання свого амортизаційного ресурсу. Таким чином, тривалість роботи комбайна замість 12 складає 17

років [2, с. 37].

Таким чином, основні переваги функціонування і розвитку ринку вторинної техніки в тому, що виникає можливість: використання для придбання технічних засобів меншого стартового капіталу; поповнення машино-тракторного парку та забезпечення безперебійного виробничого процесу; додаткового обсягу робіт та, відповідно, доходу для технічно-сервісних підприємств; розвитку спеціалізованих підприємств, які здійснюють капітальний ремонт техніки; реалізації та придбання не лише вітчизняної, а й закордонної техніки; отримання додаткового доходу фермерськими та іншими господарствами від реалізації непотрібної для здійснення виробництва техніки. Вторинний ринок техніки створює значні перспективи для розвитку матеріально-технічної бази малих та середніх фермерських господарств та вимагатиме відповідного розвитку підприємств кооперативного типу, створення кредитних спілок та належного розвитку їх діяльності.

Враховуючи переваги функціонування вторинного ринку техніки, його необхідність для розвитку матеріально-технічної бази фермерських господарств, до основних недоліків використання вживаних та відновлених технічних засобів ми відносимо наступні: менша порівняно з новими машинами та знаряддями продуктивність, надійність в експлуатації та управлінні, комфортабельність; збільшення витрат на ремонт та технічне обслуговування, збільшення витрат на паливно-мастильні матеріали, що безпосередньо впливає на якість та собівартість виробленої продукції, практична неможливість отримання банківського кредиту для придбання такої техніки через те, що її неможна використати як заставу.

Разом з тим, зазначені вище недоліки вторинного ринку не зменшують його ролі в забезпеченні належного господарювання підприємств, оскільки в сучасних економічних умовах розвитку

сільськогосподарського виробництва для більшості аграрних підприємств, а особливо малих, вторинний ринок техніки є практично єдиним джерелом розвитку їх матеріально-технічної бази за умов урегульованості певного кола питань щодо розвитку подальшого функціонування та налагодження основних зв'язків між учасниками такого роду відносин.

Вирішення питання придбання якої саме техніки - нової чи відновленої - є більш економічно вигідним для фермерського господарства передбачає обчислення та обґрунтування розмірів витрат на придбання і експлуатацію нової та вживаної техніки в розрахунку на одиницю роботи або виробленої продукції.

Для забезпечення в Україні належного рівня розвитку вторинного ринку техніки необхідна відповідна державна підтримка, метою якої має бути в першу чергу захист сільськогосподарського товаровиробника від придбання на ринку недоброякісних вживаних машин.

Ми вбачаємо державну підтримку також в забезпеченні нормативно-правового поля для регулювання процесів вторинного використання сільськогосподарської техніки., організації процесу купівлі-продажу, відновлення і реалізації частково зношених машин, що сприятиме розвитку системи відновлення і реалізації вживаної техніки, вузлів, агрегатів та запасних частин.

Для функціонування вторинного ринку необхідна відповідна інфраструктура: ремонтно-обслуговуюча база, засоби зв'язку, належна реклама, транспортні засоби, складські приміщення, відкриті майданчики для розміщення техніки тощо.

На нашу думку, офіційні сайти обласних асоціацій фермерів та приватних землевласників України можуть стати основним інформаційним джерелом функціонування вторинного ринку техніки за наявних зв'язків та співпраці як з машинобудівельними заводами, так і підприємствами технічного сервісу. На сьогодні фермерські та селянські

господарства, а також інші підприємства та фізичні особи мають змогу скористуватися послугами та інформацією офіційного сайту Асоціації фермерів та приватних землевласників України та сайтами обласних її підрозділів. Якщо взяти для порівняння російські джерела інформаційного забезпечення щодо функціонування ринку вживаної техніки, то досить об'ємну інформацію можна отримати з сайту «ФЕРМЕР RU» [6],

Таким чином, якщо порівняти офіційні сайти фермерів України та Росії, то вони містять однакоvu за обсягом і структурою інформацію щодо купівлі-продажу техніки. При чому, така інформація поділяється за регіонами та категоріями, але не поділена за технічним станом техніки - нова, вживана, відновлена, що ускладнює пошук необхідних даних. На зазначених сайтах відсутня інформація щодо деяких учасників вторинного ринку техніки - заводів-виробників техніки та підприємств, які здійснюють капітальний ремонт, відновлення та реалізацію технічних засобів, яка може бути корисною в першу чергу фермерським господарствам, які мають необхідність та бажання її отримати.

Ми вважаємо за доцільне розміщення вищезазначених даних, що дозволить удосконалити структуру вторинного ринку та позбутися його стихійності хоча б в частині інформаційного забезпечення, а також диференціює попит на ресурси залежно від фінансового стану покупців.

Висновки, Вторинний ринок сільськогосподарських машин, вузлів і агрегатів повинен стати невід'ємною складовою ринку матеріально-технічних ресурсів. Це дозволить залучити до аграрного виробництва техніку, що зараз простоює у деяких її власників, задовольнити попит на неї покупців з низькою платоспроможністю.

Вторинний ринок техніки як один з напрямів розвитку матеріально-технічної бази фермерських господарств має значну роль у підвищенні рівня технічного оснащення аграрного сектора економіки і має розвиватися у відповідь на «відсутність позитивних зрушень у

забезпеченні сільськогосподарських підприємств новими сучасними засобами механізації як за традиційними (за рахунок власних коштів господарств, амортизаційних відрахувань, державних капітальних вкладень, довготермінових кредитів банків), так і за сучасними механізмами (лізинг, часткова компенсація вартості вітчизняної складної сільськогосподарської техніки за рахунок державного бюджету)» [4, с. 88]. Незважаючи на численні проблеми розвитку вторинного ринку техніки, на нашу думку, він може бути практично створеним і функціонувати в безстихійному режимі, оскільки його організація за належної законодавчо-нормативної бази може бути здійснена в короткі строки без залучення значних фінансових та матеріальних ресурсів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бахтеев Ю.Д. Рынок сельскохозяйственной техники: проблемы и методология развития и регулирования / Ю.Д.Бахтеев. Монография. - М.: Восход, 2006. - 262 с.

2 Машков С.В. Вторичный рынок как способ пополнения техникой малых форм хозяйствования / С.В. Машков // Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. – 2009. - № 93. - С.37-38.

3 Основні напрямки розвитку пореформеного агропромислового виробництва в Україні на інноваційній основі Матеріали четвертих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників 25- 26 червня 2002 року м. Київ. - К.: Інститут аграрної економіки, 2002. - 729 с.

4. Проблеми реалізації технічної політики в агропромисловому комплексі [Я.К.Білоусько, А.В.Бурилко, В.О.Галушко та інші] / За ред. Я.К, Білоусько, - К.: ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2007р. - 214 с.

5 Про систему інженерно-технічного забезпечення агропромислового комплексу України [Електронний ресурс]: Закон України від 05.10.2006р. №229-V. - Режим доступу: <http://>

zakon2.rada.gov.ua I laws I show /229-16.

6, ФЕРМЕР.RU. [Електронний ресурс]: Главный фермерский портал.
- Режим доступа: <http://fermer.ru>.

7. Формування ринків матеріальних ресурсів АПК / [Я.К.Білоусько, Л.М.Будняк, М.І.Герун та інші] // за ред. Г.М.Підлесецького. - К.: Інститут аграрної економіки, 2001 р. - 428 с.

Аннотация. Определено понятие, роль, особенности, проблемы и направления развития вторичного рынка техники как составляющей развития материально-технической базы фермерских хозяйств. Ключевые слова: вторичный рынок, технические средства, информационное обеспечение, материально-техническая база.